



**PREMinat**  
A LA DIVULGACIÓ DE  
LES CIÈNCIES NATURALS

11 DE JUNY DE 2018

museu de ciències  naturals de Barcelona

## **Premi Nat**

El Premi Nat, promogut pel Museu per commemorar el seu 140è aniversari, és una distinció honorífica que vol premiar les persones o les institucions que han aportat una nova mirada a la divulgació de les ciències naturals. Així doncs, els guardonats són persones i institucions que han esdevingut referents per la seva manera de mirar i explicar la natura, perquè han impulsat vocacions en totes les disciplines de les ciències naturals i perquè han contribuït de forma molt destacada a la conservació de la natura. El Premi Nat consisteix en un premi i en una menció d'honor, que s'atorgaran anualment a persones o institucions d'àmbit local i internacional que rebran com a guardó una peça especialment dissenyada pel prestigiós escultor Antoni Llena.

Hereu de 140 anys de trajectòria científica i naturalista, el Museu de Ciències Naturals de Barcelona està especialment compromès amb la conservació de la natura i implicat en els esforços locals i internacionals per conservar, estudiar i divulgar la biodiversitat i la geodiversitat. Amb el Premi Nat, el Museu es proposa potenciar la divulgació de les ciències naturals en un context de crisi mediambiental en què calen més esforços que mai per obrir noves perspectives que connectin les ciències naturals amb la ciutadania. «Coneixes l'abast dels límits. Només una Terra, només una vida» són els versos del poeta i gestor cultural Jordi Carrió inscrits en el trofeu que reben els premiats i que expressen el compromís del Museu amb la sostenibilitat del planeta.

## **Guardonats Premi Nat 2018**

En la primera edició i presentació del Premi Nat, el Museu de Ciències Naturals de Barcelona atorga el Premi Nat 2018 a Frans de Waal i la Menció d'Honor Nat a Roser Nos. Així mateix, el Museu ha determinat de concedir un Premi Nat extraordinari a la trajectòria professional al gran divulgador David Attenborough.

## **Premi Nat 2018**

**Dr. Frans de Waal**, biòleg, primatòleg i escriptor, per la nova mirada que ofereix sobre l'evolució del comportament animal en establir un paral·lisme entre la conducta dels primats i la dels éssers humans en aspectes com la política, l'empatia o la moralitat i la justícia en les societats humanes.

## **Menció d'Honor Nat 2018**

**Roser Nos Ronchera**, biòloga, per la gran tasca científica, divulgativa i formativa que va dur a terme a Barcelona i, especialment, pel gran repte que va assumir de reconnectar el Museu de Zoologia —que va dirigir entre 1978 i 1989— amb els ciutadans de Barcelona a través d'un ambiciós programa d'activitats i exposicions temporals que va capgirar la manera d'aproximar les ciències naturals al públic.

## **Premi Nat extraordinari a la trajectòria professional 2018**

**Sir David Attenborough**, científic, escriptor i naturalista, per ser pioner en la realització de documentals sobre la natura i el comportament animal, i per oferir una nova mirada i interpretació del nostre planeta que ha influït en la seva conservació i ha inspirat vocacions científiques.

En les properes edicions del Premi Nat, es constituirà un jurat format per prestigiosos especialistes en el camp de la divulgació, amb representació de les diferents disciplines de les ciències naturals. Les bases es publicaran properament en el web del Museu.

## **Dr. Frans B. M. de Waal**

**'s-Hertogenbosch (Països Baixos), 1948**

Etòleg i biòleg holandès/americà conegut per la seva obra sobre el comportament i la intel·ligència social dels primats. El seu primer llibre, *Chimpanzee Politics* [La política dels ximpanzés, 1982] comparava la manera de manipular i conspirar dels ximpanzés implicats en lluites de poder amb la dels polítics humans. D'aleshores ençà, De Waal ha establert paral·lelismes entre el comportament dels primats i el dels humans, des de la manera com fan les paus a la moralitat i la cultura. La seva obra científica ha estat publicada en forma d'articles tècnics en revistes com ara *Science*, *Nature* o *Scientific American*, i també en publicacions especialitzades en comportament animal. Els seus llibres han assolit molta popularitat i han estat traduïts a més de vint idiomes, alhora que l'han convertit en un dels primatòlegs més coneguts del món. Els seus darrers llibres són *The Bonobo and the Atheist* [El bonobo i l'ateu, Norton, 2013] i *Are We Smart Enough to Know How Smart Animals Are?* [Som prou intel·ligents per entendre la intel·ligència dels animals?, Norton, 2016].

De Waal ocupa la càtedra C. H. Candler al Departament de Psicologia de la Universitat d'Emory i és director del centre Living Links al Centre Nacional de Recerca sobre Primats Yerkes, a Atlanta, Geòrgia. També és professor honorari de la Universitat d'Utrecht i ha estat escollit membre de l'Acadèmia Nacional de les Ciències dels EUA i de la Reial Acadèmia Neerlandesa de les Ciències. L'any 2007, la revista *Time* el va incloure a la llista de les 100 personalitats més influents del món i, el 2011, la revista *Discover* entre les 47 ments més brillants de la ciència [de tota la història].

Les seves investigacions més recents tracten sobre l'empatia i la cooperació, l'aversion a la desigualtat i la cognició social en ximpanzés, bonobos i altres espècies. Ell i els seus alumnes han estat pioners en els estudis per conèixer com es transmet culturalment la conducta dels ximpanzés i com reaccionen els primats a divisions desiguals de recompenses i com cooperen espontàniament, i en estudis per esbrinar si els elefants es reconeixen en miralls i si els bonobos orfes pateixen un trauma com el dels humans.

## **Roser Nos**

### **1920, Sant Jordi [Castelló de la Plana] – 2018, Barcelona**

La biòloga Roser Nos va dur a terme una gran tasca científica i divulgativa a Barcelona des de dues institucions emblemàtiques de la ciutat: el Museu de Zoologia, un dels precedents de l'actual Museu, on va treballar en dues etapes, primer com a tècnica en ciències naturals [1947-1961] i després com a directora [1978-1989], i el Parc Zoològic de Barcelona, on va exercir de conservadora tècnica [1961-1978].

Roser Nos va seguir una trajectòria professional poc convencional per a una dona als anys trenta i quaranta del segle passat. Va nèixer en un petit poble del nord de Castelló i es va llicenciar en Ciències Naturals amb Premi Extraordinari per la Universitat de Barcelona [1947]. Prèviament, havia obtingut el títol de mestra nacional [1944]. Els que la van conèixer coincideixen a assenyalar que era enèrgica, valenta i avançada al seu temps, i en destaquen com a qualitat extraordinària la seva capacitat d'entusiasmar i de crear vocacions científiques.

En l'etapa de directora del Museu de Zoologia [1978-1989], va assumir el repte de reconectar aquesta institució amb la ciutat i els seus ciutadans en un moment en què els museus estaven tancats en ells mateixos. Roser Nos va ser la responsable de l'ampliació del Museu amb un soterrani que guanyava espai per als laboratoris científics i alliberava una gran sala de l'edifici per posar en marxa un ambiciós programa d'activitats i d'exposicions temporals, que va iniciar-se amb una mostra sobre ecologia, comissariada per Ramon Margalef.

Com a conservadora tècnica del Parc Zoològic [1961-1978], Roser Nos va rebre l'encàrrec de crear un aviari, que va convertir en un laboratori punter en etologia, una nova ciència de la conducta animal que començava a ser coneguda malgrat les displicències en la comunitat científica. Des de l'aviari, Roser Nos va fer recerca sobre el comportament d'ocells en captivitat, que es va traduir en una prolífica producció d'articles científics, alhora que impulsava la carrera investigadora de moltes persones que se'n reconeixen deutores i actualment segueixen en actiu.

## Sir David Attenborough

**Londres, 1926**

Durant els darrers 60 anys, David Attenborough ha estat un dels directors de documentals d'història natural més influents del món. Ha creat sèries emblemàtiques, com ara Life on Earth, Blue Planet o Planet Earth, vistes per milers de milions d'espectadors arreu del planeta. La seva carrera es va iniciar a l'època del blanc i negre i ha passat després pel color i l'alta definició, fins a arribar als formats en 3D. A més a més, les seves obres han obtingut nombrosos premis Emmy i de la British Academy [BAFTA]. L'any 1985 fou nomenat cavaller [pendent de correcció] per la Reina i va rebre la condecoració de més rang de la Gran Bretanya, l'Orde del Mèrit. Ha rebut, també, multitud d'altres premis, i és membre de la Royal Society. Els documentals de David Attenborough continuen eixamplant els límits de la tecnologia de càmera i de la imatge generada per ordinador [CGI] en la narració de no-ficció. Entre els projectes multimèdia més ambiciosos que ha abordat darrerament destaquen tant les apps com la realitat virtual, dos formats amb capacitat per entretenir i educar públics de totes les edats i les procedències.

David Attenborough es va incorporar l'any 1952 a la BBC, on el 1954 va començar a emetre's la seva famosa sèrie Zoo Quest. L'any 1965 ja dirigia el canal BBC Two, i posteriorment va ser el responsable de la introducció del color a la televisió britànica. El 1973 va deixar l'equip directiu de la BBC per tornar a produir programes. La sèrie de tretze capítols Life on Earth, aclamada internacionalment, va ser la més ambiciosa que havia produït mai la Divisió d'Història Natural de la BBC i va esdevenir el format «de referència» gràcies al qual aquesta divisió de la BBC continua gaudint de gran reconeixement internacional a dia d'avui.

Durant la dècada de 1990, David Attenborough va continuar presentant sèries d'història natural a multitud de públics, com per exemple Life in the Freezer [1993], The Private Life of Plants [1995] o The Life of Birds [1998]. La tardor de l'any 2000 va estrenar State of the Planet i, al cap d'un any, The Blue Planet. El 2002 va veure la llum la popularíssima sèrie Life of Mammals, a la qual van seguir Life in the Undergrowth i Life in Cold Blood. El 2006 va fer de narrador per a la celebrada i destacadíssima Planet Earth, seguida de Frozen Planet [2011], Africa [2013] i Life Story [2014]. L'any 2016 va rodar dos especials que van acabar essent guardonats, Light on Earth i Attenborough's Giant Dinosaur. Aquell mateix any també va estrenar Planet Earth II, guanyadora de quatre premis BAFTA i dos Emmy. L'any passat, Sir David Attenborough va presentar la sèrie Blue Planet II i enguany té previst estrenar tota una fita, la sèrie Dynasty.

## **140 anys divulgant les ciències naturals**

El 22 de novembre de 1878, el col·leccionista i naturalista Francesc Martorell i Peña va llegar a la ciutat unes col·leccions de ciències naturals i arqueologia i una dotació econòmica per construir un museu on exhibir-les. El seu desig es va fer realitat quatre anys més a tard amb la construcció del Museu Martorell, el primer museu públic de Catalunya, al parc de la Ciutatadella. Aquest és l'embrió del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, que avui conserva gairebé quatre milions d'exemplars de totes les disciplines de les ciències naturals i disposa de quatre seus en tres parcs de la ciutat: el parc de la Ciutatadella [antic Museu de Zoologia i Museu Martorell, actualment l'àrea científica del Museu], el parc de Montjuïc [Jardí Botànic i Jardí Botànic Històric] i el parc del Fòrum [seu del Museu].

Hereu de 140 anys de trajectòria científica i naturalista, el Museu està especialment compromès amb la conservació de la natura i implicat en els esforços locals i internacionals per conservar, estudiar i divulgar la biodiversitat i la geodiversitat. Els Premis Nat neixen en un context de crisi mediambiental global en el qual les institucions de recerca i conservació de la natura han adquirit més rellevància que mai. Els museus custodien valuoses mostres científiques en què es basa la comprensió del món natural i generen coneixement de gran utilitat per a la gestió sostenible dels ecosistemes. Sir David Attenborough, en les seves paraules d'agraïment al lliurament del Premi Nat, filmades recentment a Londres, així ho corrobora: «Els museus no només són importants des d'un punt de vista científic, també ho són per a tota la humanitat. Necessitem entendre com funciona el nostre món. Si la gent no entén els processos que l'han creat, no sabrem com curar la malaltia que l'afecta. Per això els museus són fonamentals per convèncer la gent en general de com n'és d'important la natura. En depenem per a cada mos que mengem, per a cada alenada que fem. I està en perill.»

Amb el Premi Nat, el Museu es proposa potenciar la divulgació de les ciències naturals —un dels grans eixos de la missió del Museu junt amb la recerca, la conservació i la tasca social— en un moment en què calen més esforços que mai per acostar la ciència a la ciutadania.

## **Un passeig per la història del Museu, del segle XIX al XXI**

Per situar el context en el qual va nèixer el Museu de Ciències Naturals de Barcelona cal fer un exercici d'imaginació i un viatge en el temps fins a una ciutat on tot just s'acabava de produir un fet tan nou i sorprenent com la primera conversa telefònica. El 1877, Narcís Xifra, un enginyer industrial gironí, va dur a terme la primera trucada interurbana a la península, entre Barcelona i la seva ciutat natal. El 1881 es va inaugurar la primera central elèctrica, que servia per alimentar una altra raresa original: les làmpades incandescentes per il·luminar els carrers, que suplirien a poc a poc els fanals de gas. També al voltant d'aquells anys el Diari Català publicava en fascicles el Viatge d'un naturalista al·rededor del món a bordo del barco "Lo Llebrer" [The Beagle], on Charles Darwin explicava el viatge que havia canviat la seva vida i que canviaria també per sempre la biologia i moltes altres branques de la cultura.

És en aquesta època quan mor a Barcelona Francesc Martorell i Peña. Si bé professionalment havia fet de corredor de canvi i s'havia dedicat al comerç i a les antiguitats, tenia també una gran passió pels viatges i pel col·leccionisme. Va morir el 9 de novembre de 1878. I el dia 22 d'aquell mes l'Ajuntament de Barcelona rebia, tal com Martorell havia deixat establert, la seva àmplia col·lecció relacionada amb les ciències naturals i l'arqueologia i una dotació econòmica per construir un museu on exposar-la. Quatre anys més tard s'inaugurava al Parc de la Ciutadella el Museu Martorell. Era el primer museu públic de Catalunya i l'embrió del que es convertiria en el Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

El Museu va començar la seva trajectòria amb una molt completa col·lecció malacològica, és a dir, de mol·luscs, que es va procedir a classificar de manera sistemàtica. També havia cedit Martorell una col·lecció amb més de 1.600 monedes. Aquests conjunts es van anar ampliant, però el Museu també va adquirir o va rebre elements ben diversos. I per això al cap d'uns anys tenia dos orgues, teixits i brodats i exlibris.

Aviat el Museu es quedà petit i a principis del segle XX una part de les col·leccions es van traslladar al Castell dels Tres Dragons, nom popular de l'edifici modernista construït per Lluís Domènech i Montaner i que va servir com cafè restaurant durant l'Exposició Universal del 1888. El Museu Martorell va passar a ser el Museu de Geologia i en el nou edifici s'hi va allotjar el Museu de Zoologia. L'any 2000 naixia el Museu de Ciències Naturals, que incloïa aquestes dues institucions i al 2008 es van incorporar el Jardí Botànic de Barcelona i el Jardí Botànic Històric, tots dos a Montjuïc.



El Museu va seguir creixent i a part d'exposar els seus fons va promoure la recerca i la divulgació. En cert moment, també l'emblemàtic Castell dels Tres Dragons i l'edifici inicial del Museu Martorell van quedar petits. En una laboriosa i peculiar migració, més de cinc mil espècimens, dels gairebé quatre milions que conserva el Museu, van recórrer ben protegits uns pocs quilòmetres per venir aquí, al Museu del Fòrum. Aquest gran equipament va permetre renovar totalment el discurs museogràfic oferint una visió global de la natura amb totes les disciplines de les ciències naturals. També, va poder oferir instal·lacions i serveis addicionals que han permès redefinir la missió del Museu com a institució inclusiva que impulsa programes que fomenten l'equitat, l'accessibilitat i la participació.

Els antics edificis de la Ciutadella continuen formant part del Museu tot i que han canviat de funció; ara allotgen l'àrea científica que inclou les col·leccions, la recerca i el centre de documentació de la institució.

Si el castell de la Ciutadella havia estat cafè restaurant de l'exposició universal, l'edifici blau del parc del Fòrum havia estat construït per al Fòrum de les Cultures del 2004. Si poc abans que l'Ajuntament rebés el llegat Martorell s'havia fet la primera trucada telefònica interurbana a la península, aquí comptem amb tecnologies de la comunicació innovadores, però que ja no sorprenen ningú. Podem fer difusió de les activitats del Museu per les xarxes socials. I fins i tot oferir la possibilitat de contemplar un petit tast de les nostres col·leccions als qui visitin la nostra web, sense moure's de casa. I si pels volts del naixement del museu es va inaugurar la primera central elèctrica, avui som veïns d'una gran placa solar, testimoni i símbol, precisament, d'aquest canvi que hem viscut en els temes ambientals.

En 140 anys moltes coses han canviat. Però n'hi ha també unes quantes que es mantenen. El Museu segueix servant a la cultura i a la ciència. Exposa el coneixement, però també en crea. Els nostres investigadors han publicat centenars de treballs de recerca i han participat en congressos nacionals i internacionals. Per implicar la gent, també s'han posat en marxa projectes de l'anomenada "ciència ciutadana", en què el públic general és cridat a participar fent observacions, prenent dades o contribuint a preservar determinades espècies o ecosistemes. El públic del Museu ja no és passiu perquè quan ve no es limita a observar. Fins i tot actua junt amb els investigadors en projectes reals de recerca o contribueix al coneixement i preservació del medi.

El Museu també segueix present en els debats més actuals. I vol seguir-ho fent, perquè en té l'obligació però també perquè és la seva vocació contribuir a conservar la natura i a que la ciència també hi digui la seva en la construcció de la nostra societat.

## Comunitats digitals del Museu

Web corporatiu del Museu de Ciències Naturals de Barcelona:

<https://museuciencies.cat/>

Agenda del Museu de Ciències Naturals de Barcelona:

<https://museuciencies.cat/visitans/activitats-per/tots-els-publics/>

Web educatiu del Museu de Ciències Naturals de Barcelona:

<http://edunat.museuciencies.cat/>

Publicacions científiques del Museu de Ciències Naturals de Barcelona:

<http://museucienciesjournals.cat/>

Comunitat Bioexplora del Museu de Ciències Naturals de Barcelona:

<http://www.bioexplora.cat/>

Projectes participatius:

<http://www.bioexplora.cat/ca/projectes>

Fons de col·leccions del Museu de Ciències Naturals de Barcelona:

- Col·leccions obertes:

<http://www.bioexplora.cat/ca/colleccions-obertes>

- Taxo-map:

<http://www.bioexplora.cat/ca/taxoimap>

- Guia de fons i col·leccions:

<http://www.bioexplora.cat/ncd/home/lang-nl>

Ciència ciutadana:

<http://bioblitzbcn.museuciencies.cat/>

## **Xarxes socials del Museu de Ciències Naturals de Barcelona**

Blog:

<http://www.blogmuseuciencies.org/>

Facebook:

<https://www.facebook.com/museuciencies/>

Twitter:

<https://twitter.com/museuciencies>

Instagram:

<https://www.instagram.com/museuciencies/>

Youtube:

<https://www.youtube.com/museuciencies>

Flickr:

<https://www.youtube.com/museuciencies>



**PREMI nat**  
A LA DIVULGACIÓ DE  
LES CIÈNCIES NATURALS

Per a qualsevol aclariment podeu posar-vos en contacte  
amb el Departament de Premsa del Museu de Ciències Naturals de Barcelona

93 256 59 73 / 93 256 22 05

[comunicaciomcnb@bcn.cat](mailto:comunicaciomcnb@bcn.cat)